

**Д. Дроздовський, мол. наук. співроб.,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України**

ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ КОНСТАНТИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО ДИСКУРСУ ВІРИ РІЧ

У статті аналізується шевченківський дискурс у перекладацькому і літературно-критичному доробку Віри Річ. Цей дискурс детермінований як перекладами, так і коментарями до перекладів, а також шевченкознавчими розвідками. Доцільно говорити і про впливи Шевченкової стилістики на власну поетичну творчість перекладачки. Для В. Річ творчість Шевченка сприймалася як епістемологічна основа нової української літератури. Її перекладацькі стратегії орієнтовані на адекватне, максимально наближене відтворення шевченківського оригіналу англійською мовою. Наближення відбувається на фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному рівнях, наприклад: "Минає літо. Шелестить / Пожовкле листя, гаснуть очі, / Заснули думи, серце спить, і все заснуло" – "Summer passes, yellow leaves / Rustle, sight dims, and thought, grown drowsy, / Is slumbering, heart falls asleep; / All is asleep" (збережено асонансно-алітераційні особливості, повтори та ін.).

Ключові слова: Віра Річ, переклад, Т. Шевченко, шевченківський дискурс, антиколоніалізм.

24 квітня 2014 р. видатній британській перекладачці української літератури Вірі Річ (яка обрала собі український еквівалент "Віра" до англійського імені Faith; повне ім'я перекладачки – Faith Elizabeth Joan Rich) виповнилося б 78 років. В. Річ полишила земний світ 20 грудня 2009 року. Важливо наголосити на останній прижиттєвій волі перекладачки: вона хотіла, щоб її поховали біля Тараса Шевченка, щоби бодай частина її праху була перевезена в Україну й похована в Каневі, неподалік від Чернечої гори.

Дружба В. Річ з Україною тривала 48 років, починаючи з 1961 р. На жаль, стосунки перекладачки з українською культурою часто мали драматичний характер, далеко не завжди в тих стосунках була паритетність. В Україні, як зазначає Ганна Косів, твори Т. Шевченка у перекладі Віри Річ вийшли вперше окремою збіркою у лютому 2008 р. у видавництві "Мистецтво" під назвою: "Т. Шевченко. Вибрана поезія. Живопис. Графіка". До видання увійшло 94 переклади, зокрема й поеми Т. Шевченка (із них 37 – здійснені спеціально для цієї збірки, інші перекладачка ретельно відредагувала). Часто Україна не виявляла належної підтримки тим ініціативам, які виводили українську літературу у світовий простір. Ось, наприклад, реакція шевченкознавця П. Зайцева на збірку перекладів Шевченка англійською мовою "Song out of Darkness": "Молода дівчина, без досвіду, без належного знання української

мови не може перекладати Шевченка", – безапеляційно твердив професор П. Зайцев. Проте навіть не це було основним аргументом. "Жінка в принципі не здатна перекласти Шевченка. Тут потрібний твердий чоловічий характер..." [5, 15]. Зауважимо, що для В. Річ ґендерна рівність була однією з передумов демократичного правового суспільства.

Перекладачка в радянський час опинялася в епіцентрі партійно-ідеологічного змовництва, яке мало лише одну мету: дистанціювати українську літературу від західного світу. Збірка "Song out of Darkness" в Україні "стала початком довготривалих нападок на Віру Річ. <...> "Докладніше знайомство із змістом збірки скоро викликає почуття розчарування, – читаємо у рецензії Джона Віра "Шевченко в англійському тумані". – Починаючи від заголовка, крізь вступи і передмови і аж до кінцевих приміток, – все прошито чорною ниткою: умисним намаганням використати ім'я і твори Шевченка для антирадянської пропаганди в дусі "холодної війни" й підтримати погляди збанкрутілих українських буржуазних націоналістів"" [5, 16].

15 квітня 2011 р. останнє земне бажання перекладачки нарешті здійснилося. Згідно із заповітом, автору цих рядків випала місія виконати волю В. Річ і перевезти прах в Україну в грудні 2010 р. В. Річ було поховано на "Козацькому цвинтарі" (вул. Монастирок) у Каневі. Відбулося відкриття пам'ятника із вмонтованою капсулою з прахом. Відтепер цей меморіал Віри Річ можна назвати "місцем пам'яті" (П. Нора) в Україні. Зазначимо, що на пам'ятнику перекладачки викарбовано рядки (українською та в англійському перекладі):

*Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, не однаково мені.*

*But it does touch me deep if knaves,
Evil rogues lull our Ukraine
Asleep, and only in the flames
Let her, all plundered, wake again...
That touches me with deepest pain.*

Творчість Тараса Шевченка, постаючи своєрідною епістемологічною основою, мала особливу значущість для британської перекладачки. Давалися взнаки світоглядні установки самої В. Річ, її інтелектуальний нонконформізм, прагнення бути борцем за гноблених і поневолених, її часто різка антиколоніальна позиція. До останніх днів вона підтримувала добрі стосунки з британським ПЕН-центром, редакцією журналу "Index on

Censorship". В. Річ відігравала важливу роль у підтримці української діаспори у Великій Британії, пишучи для "Української думки" огляди політичних подій в Україні, часто цитуючи в них Т. Шевченка. Також особливе місце мала журналістська спрямованість перекладачки.

Твори Т. Шевченка В. Річ сприймала як народоборчі, визвольно-демократичні у своїй суті, бо в них утверджувалося неприйняття будь-яких форм поневолення (часом перекладачка підтримувала т.зв. "непопулярні" ідеї; головне, аби вони орієнтувалися на утвердження гуманізму та свободи в усіх її виявах; так, в інтерв'ю з автором цих рядків вона зізналася, що все життя виступала проти візової політики Великої Британії, яка була встановлена після Другої світової війни; на її думку, науковець, перекладач чи письменник не повинен отримувати візи, аби відвідати інокультурне середовище).

Для В. Річ гносеологічною основою життя та творчості стали рядки з поеми "Кавказ" Т. Шевченка. Звернімо увагу, що саме фрагмент з її перекладу було викарбовано 1964 р. на пам'ятнику Т. Шевченкові у Вашингтоні.

<i>Не вмирає душа наша,</i>	<i>Our soul shall never perish,</i>
<i>Не вмирає воля.</i>	<i>Freedom knows no dying,</i>
<i>І неситий не виоре</i>	<i>And the greedy cannot harvest</i>
<i>На дні моря поле.</i>	<i>Fields where seas are lying;</i>
<i>Не скусє душі живої</i>	<i>Cannot bind the living spirit,</i>
<i>І слова живого.</i>	<i>Nor the living word,</i>
<i>Не понесе слави Бога,</i>	<i>Cannot smirch the sacred glory</i>
<i>Великого Бога [5, 343].</i>	<i>Of th'almighty Lord [5, 14].</i>

В. Річ не пасувала перед труднощами – і в перекладацькій творчості, і в житті. На підтвердження цих слів наведемо один приклад. Перекладачка зауважила в інтерв'ю: "У "Заповіті" Шевченка є ключове слово "окропіте". Як перекласти його англійською мовою? Словники в такому випадку рекомендують вживати слова '*sprinkle*' or '*satter*', але знавці англійської мови розуміють, що ці слова мають трохи інший зміст. Отже, вони не задовольнили мене, тож я була змушена шукати щось нове.

Кілька місяців я намагалась віднайти потрібне слово-образ, яке б змогло якнайточніше передати мовлення Шевченка в "Заповіті". І тоді я почала розуміти, що мені потрібне слово, яке використовують священики, щоб святою водою "окропити" тих, хто хоче наблизитися до Божої благодаті, відчути Божий дух у собі. Це мало б символізувати духовне очищення. Далі відбулося те, що я називаю словом "Еврика...". Я знайшла, що 1500 років тому в англійській мові було потрібне мені слово. Згідно з лінгвістичними дослідженнями, це слово прийшло в англійську мову з мови "германських племен". У староанглійській мові (англосаксонській) це слово звучить як

'bletsian'. А далі ще в 597 році це "поганське" слово піддалося процесові християнізації і перетворилося на слово 'bless'. Саме цим словом і дотепер послуговуються священики, саме це слово я і намагалась віднайти. І, на щастя, знайшла <...>. Далі я вирішала проекспериментувати з перекладом "Заповіту" на моїх друзях. І, мушу вас запевнити, слово 'bless' спрацювало. Саме це слово і допомогло мені зберегти ідіолект Шевченка, якнайточніше перекласти його "Заповіт" англійською мовою" [2, 58].

У фінальній версії перекладу "Заповіту" маємо:

*Make my grave there – and arise,
Sundering your chains,
Bless your freedom with the blood
Of foemen's evil veins!
Then in that great family,
A family new and free,
Do not forget, with good intent
Speak quietly of me.*

Перекладачці притаманне скрупульозне поводження з текстом, ретельність у доборі англійських відповідників. Ми цілковито поділяємо погляди Л. Коломієць, що в усіх "перекладах Віри Річ простежується мікроскопічна увага до змістових і формальних деталей Шевченкового тексту, поєднання смислової точності з віршувальною вірністю, обов'язковим збереженням віршового розміру та рими. Мабуть, єдиний з усіх перекладачів поезій Т. Шевченка англійською мовою Віри Річ удалося створити високопоетичні, самодостатні віршові твори, які водночас і сприймаються органічно, свіжо, невимушено англійською мовою (а не як щось вторинно-другорядне) і тонко передають семантичні та ритмо-інтонаційні нюанси першотворів" [4, 292].

Перекладачка чітко пояснювала, чому вирішила пов'язати своє життя з Україною і творчістю Т. Шевченка: "Це було в Хайфі <...> старший офіцер органів безпеки проводив зі мною процедуру формального інтерв'ю. У ході розмови виявилось, що я трохи знаю українську мову. Але чому, – запитав він, – чому ви не вчили українську? Для того, щоб перекласти Шевченка, – відповіла я. На тому інтерв'ю і завершилось. І коли його секретарка принесла тістечка і чай, ми вже заходилися співати, як брат і сестра після довгої розлуки, "Реве та стогне...", "Думи мої...", "Тече вода..." <...>. Офіцер безпеки Ізраїлю, який народився в Німеччині, більше не запитував. Ані шведський митник, який побачив "Кобзар" у моїй торбї. Лише українці продовжують питати..." [5, 17]. В. Річ зазначала: "Моя мама <...> є фанатом Шевченка. Вона цитує його при кожній нагоді, яка спадає на думку: "Гамалію" – під час

весняного прибирання ("They tear the walls down"), "Чигрине, Чигрине" – під час прополювання городу ("Rue, rue has grown and choked our freedom down") [5, 17]. Перекладачка часто цитувала рядки з "Послання.." Т. Шевченка.

*Study then and learn
Thoroughly the foreign things,
But do not shun your own...*

Першим надрукованим перекладом В. Річ був "Пролог" до поеми "Мойсей" І. Франка (опублікований в "Українському віснику", який виходив у 1957 році в Лондоні). А першою добіркою перекладів стала збірка Т. Шевченка, яка з'явилася в 1961 році [2, 57], коли відзначали роковини смерті українського поета. Поезія українського велета була важливим матеріалом для власних творчих шукань, вона допомагала в окресленні політичних та світоглядних позицій.

Дружба з Україною розпочалася 24 квітня 1956 року на двадцятиріччі Віри. Тодішній голова Українського англومовного товариства Володимир Микула запропонував їй перекласти "Пролог" до поеми "Мойсей" Івана Франка. На той час Віра Річ уже відвідувала курси української мови під час навчання в Лондонському університеті. З цієї несподіванки і розпочалася її дружба з Україною завдовжки в життя.

Отже, шевченківський дискурс перекладачки детермінований як перекладами, так і коментарями до перекладів, а також шевченкознавчими розвідками, що становлять важливу епістемологічну цінність для розуміння перекладацького методу, а також для окреслення форм рецепції творчості й постаті Тараса Шевченка в англійській літературі др. пол. XX ст. Зауважимо, що незважаючи на той факт, що Віра Річ не встигла повністю завершити перекладу "Кобзаря", проте зроблене демонструє важливість її шевченкіани, засвідчуючи ретельність у поводженні з українським оригіналом. Перекладачка прагнула максимально точно відтворити український текст, вдаючись при цьому й до стратегій компенсації та трансформації. Проте насамперед зазначимо, що названі стратегії в перекладацькій діяльності В. Річ були спрямовані на відтворення українського художнього простору у формах, властивих англійській художньопоетичній традиції й аж ніяк не пов'язані з недостатнім рівнем перекладацької компетентності. На нашу думку, доцільно говорити і про впливи Шевченкової стилістики на власну поетичну творчість перекладачки. Місце Шевченкового художнього простору у творчій лабораторії В. Річ важливо розглядати саме у проєкціях на категорію дискурсу та форми дискурсивності, пов'язані з нею.

Шевченківський дискурс ми визначаємо як різновид того, що Мішель Фуко називає "літературним дискурсом", позаяк український

геній створює можливість для породження інших текстів та інтерпретацій, "встановлюючи безкінечну можливість дискурсів" [7, 598]. Відштовхуючись від міркувань французького теоретика, ми розглядаємо шевченківський дискурс як специфічний художньо-культурний простір, породжений Шевченковим словом. Варто наголосити, що одним із відчутних струменів українського шевченківського дискурсу є його зарубіжна складова, тобто сукупність модифікацій та інтерпретацій текстів Т. Шевченка, що сформувалися в культурному середовищі української діаспори або ж у іншомовній культурній реальності, в інокультурному середовищі. Це переклади, коментарі, що стосуються шевченківського художнього простору, та найрізноманітніші вияви інтертекстуальності, укорінені у Шевченкових творах.

У шевченківському дискурсі загалом ми виокремлюємо три складники:

- аналітичний (літературно-критичні студії, пов'язані з ревізією, переосмисленням творчості українського митця);
- репродуктивний (особливості перекладацької рецепції та всі інтертекстуальні реляції у площині перекладу тощо);
- продуктивний (вплив шевченківського канону на творчість самих письменників в Україні та за кордоном).

Тарас Шевченко, згідно з постструктуралістськими підходами згадуваного М. Фуко, постає засновником дискурсивності: він не лише є автором власних текстів, а й створює можливість народження інших текстів, інтерпретацій, полемічно спрямованих продовжень. Таким чином, шевченківський дискурс – це світоглядно-філософська (зокрема художньоестетична, історико-політична, соціокультурна тощо) парадигма, породжена шевченківський канonom й орієнтована на динамічне самопродовження в часі і просторі. Водночас, наголошуємо на тому, що шевченківський дискурс, по суті, є метатекстуальним феноменом. Вихідним, на нашу думку, в шевченківському дискурсі постає канон – первісна сукупність усіх оригінальних творів українського генія.

Отже, на сучасному етапі розвитку шевченківський дискурс – це поліморфна гетерогенна система (представлена водночас різними національними шевченківськими канонами – під якими ми розуміємо корпус текстів, ідей тощо, полемічно або комплементарно відрефлектованих у певній культурі), якій притаманне продукування нових смислів (що часом можуть кардинально розходитись з оригінальними), нових інтелектуально-мистецьких практик та ін. Нині шевченківський дискурс постає настільки строкатим культурним явищем, що його первісні смисли (когнітивні фрейми) "затираються" пізнішими інтерпретаціями і в разі їхньої апропріації масовою свідомістю остаточно "затіняють" первісні смисли.

Шевченківський дискурс В.Річ є рецептивним феноменом. Важливо наголосити, що рецепція у свій суті – це "синтетична форма генетично-контактних зв'язків, яка полягає у сприйманні ідей, мотивів, образів, сюжетів із творів інших письменників та літератур і їхньому творчому переосмисленні в національному письменстві чи творчості митця" [1, 70]. У контексті діалогічного розуміння міжлітературних зв'язків Ганс Роберт Яусс зауважує, що варто "розрізняти в історико-літературному процесі обидва аспекти стосунку тексту і читача, тобто вплив – як спричинений текстом – і рецепцію як спричинений адресатом – елемент конкретизації смислу" [10, 43].

Важливо наголосити на виокремленні принаймні "двох рівнів рецепції" [6, 77–80], що є більше умовним позначенням, оскільки розмежувати "чуттєво-емоційні елементи духовної діяльності" та "логічно-раціоналістичні операції" як у процесі рецепції, так і в ході аналізу її особливостей, практично неможливо. Рецепція, хоча й існує поряд із запозиченням та іншими формами наступності, суттєво від них відрізняється. Зауважимо, що процес рецепції на рівні індивідуально-авторського втілення понять, явищ, форм, які були створені у попередні епохи і належать до минулих культурних шарів, характеризується обов'язковим проходженням чотирьох стадій – сприйняття, перетворення, пристосування та засвоєння. Додамо, що порядок і черговість визначення цих стадій також є децю умовними категоріями, оскільки сам процес рецепції досить непросто категоріально розчленувати. Проте, вивчаючи перекладацький доробок В. Річ, важливо пам'ятати про ці складники рецептивного процесу, яким, зокрема, і постає художній переклад.

На відміну від впливу, художня рецепція "може бути не лише пасивною і позитивною, а й активною і полемічною" [1, 70], реципієнт засвоює несвідомо, а до запозичення (що є конкретною реалізацією рецепції) "автор-реципієнт вдається усвідомлено: переносить у свій твір окремі елементи оригіналу-претексту, часто вказуючи на джерело" [1, 71]. Наприклад, для І. Качуровського маркери зв'язку між двома текстами чи письменниками такі: присвята власних творів; згадування (у художніх творах, статтях, листуванні): а) імені автора; б) його творів (у цьому разі можна говорити про зв'язок як у плані позитивному, так і негативному); цитування: а) в епіграфах; б) у тексті; запозичення формальні: а) лексичні; б) у галузі метрики; в) фоніки; г) строфіки; г) архітектоніки; наслідування: а) стилістичні; б) жанрові; в) у галузі формально-технічних засобів; звернення до тих самих чи подібних: а) мотивів; б) ситуацій; в) сюжетів; г) персонажів; переспіви; переклади (добровільний вибір матеріалу для перекладу майже завжди свідчить про певну симпатію перекладача до перекладеного твору);

поза властивою художньою творчістю лишаються: а) статті, рецензії та есеї про даного автора; б) публікація або редагування його творів (якщо це наслідок вільного вибору) тощо [3, 18].

Узагальнено ми визначаємо рецепцію як "когнітивно-семіотичний процес, пов'язаний із творенням у свідомості *значення*" [12, 149]. Крім того, він набуває ще й екзистенційних ознак: "дає можливість читачеві побачити себе за допомогою функції *іншування*" [11, 103]. Також не втрачає наукової значущості визначення рецепції, яке пропонує П. Брунель. На його думку, рецепція "актуалізує закладені потенції літератури і культури" [13, 17]. Нагадаємо, що на індивідуальному рівні розуміння тексту (представленого, за Ч. Пірсом, у формі інтерпретанти) формується шляхом накладання на значення прочитаного "власних значень чи стереотипів (культуриницьких, ґендерних, соціальних, релігійних)" [9, 95].

Г. Косів справедливо зауважує: "Віра Річ завжди дотримувалася поглядів, що найсвятіший обов'язок перекладача – передавати засобами цільової мови не тільки зміст оригіналу, а і його поетичні своєрідності – риму, ритм, алітерацію. Всупереч сучасним панівним тенденціям в англомовному світі, вона намагалася відтворювати в перекладах просодію оригінальних текстів. Аналіз перекладів Віри Річ та зіставлення їх з оригіналами засвідчують, що Віра Річ добре почувалась в ролі перекладача-інтелектуаліста з її, так би мовити, професійним двомовним та двокультурним статусом. Вона ніколи не дозволяє собі будь-якої поспішності чи недбалості, поверхневого ковзання по матеріалі. В її перекладах майже немає випадків надмірного впливу культури-реципієнта чи, навпаки, засилля і культури оригіналу" [5, 9].

Зазначимо, що для англійської перекладачки творчість Шевченка сприймалася як епістемологічна основа нової української літератури. Перекладацькі стратегії В. Річ орієнтовані на адекватне, максимально наближене відтворення шевченківського оригіналу англійською мовою. Наближення відбувається на фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному рівнях, наприклад: "Минає літо. Шелестить / Пожовкле листя, гаснуть очі, / Заснули думи, серце спить, і все заснуло" – "Summer passes, yellow leaves / Rustle, sight dims, and thought, grown drowsy, / Is slumbering, heart falls asleep; / All is asleep" (збережено асонансно-алітераційні особливості, повтори та ін.).

"Часто переклади Віри Річ є довершеними зразками перекладацької майстерності. Часом їй вдається відтворити практично кожне слово оригіналу, зберегти всі стилістичні прийоми... З одного боку – це результат природної обдарованості поетеси-перекладачки, а з іншого – це почуття відповідальності за те, якими

постануть шедеври української класики перед світом, це велика праця, широка ерудиція, глибокі енциклопедичні знання" [5, 185].

Отже, звернення Віри Річ до шевченківського художнього простору в 1960–2009-х рр. було усвідомленим і мало своє концептуальне підґрунтя. Для Віри Річ українська література, починаючи від Тараса Шевченка, сприймалася з особливим пієтетом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство : Підручник / В. Будний, М. Ільницький. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. – 430 с.
2. Дроздовський Д. "Переклад для мене – це наче дзеркало". Розмова з В. Річ // Сучасність. – 2006. – № 2. – С. 56–63.
3. Качуровський І. Відгуки творчості Гете в поезії Юрія Клена / Качуровський Ігор // Сучасність. – 1983. – №3. – С. 18–36.
4. Коломієць Л. В. Рецепція англомовних перекладів поезій Тараса Шевченка інтернет-читачами (огляд читачьких відгуків та коментарів) // Шевченкознавчі студії. Збірник наукових праць. Випуск шістнадцятий. – К. : КНУ ім. Т.Г. Шевченка, 2013. – С. 291–303.
5. Косів Г. Віра Річ. Творчий портрет перекладача / Ганна Косів. – Львів : "Піраміда", 2011. – 264 с.
6. Літературознавча рецепція і компаративістичний дискурс ; [ред. Р. Гром'яка]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 367 с.
7. Фуко М. Що таке автор? ; [пер. з француз. М. Зубрицька] / М. Фуко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. : [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Центр гуманітарних досліджень Львівського нац. університету, 2002. – С. 598–617.
8. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 т. – Т. 1. – К., 2001.
9. Шумская О. Н. Методологические принципы рецептивной критики / О.Н. Шумская // Вестник Севастопольского нац. тех. ун-та. – Севастополь. – 2004. – Севастополь. – 2004. – № 51. – С. 94–101.
10. Яусс Г. Р. Рецептивна естетика й літературна комунікація: (Порівняльне літературознавство) / Г.Р. Яусс // Слово і час : науково-теоретичний журнал / Журнал інституту літератури ім.Т.Г. Шевченка НАНУ. – Київ, 2007. – № 6. – С. 37–46.
11. Fowler A. Genre and the Literary Canon / A. Fowler // New Literary History. – №11. – 1979. – Р. 97–119.
12. Oliynyk I. The Illustrated Story in Translation: Dialogue or Heteroglossia / Iryna Oliynyk // Studia Anglica Resoviensia (Literary and Cultural Studies) ; [ed. by Elżbieta Rokosz-Piejko, Oksana Weretiuk; Language Consultants: D. Trinder, I. Upchurch]. – Vol. 6. – Part II. – Comparative Literary Studies. – Rzeszów : Uniwersytet Rzeszowski, 2009. – P. 148–157.
13. Précis de la littérature comparée. Sous de la direction de Pierre Brunel et Yves Chevrel. – Paris, 1989. – 217 p.

Надійшла до редколегії 11.03.14

Дроздовский Д.

Философские та переводческие константы шевченковского дискурса Веры Рич

В статье анализируется шевченковский дискурс в переводческом и литературно-критическом наследии Веры Рич. Этот дискурс детерминирован как переводами, так и комментариями к переводам, а также шевченковедческими статьями. Целесообразно говорить и о влиянии стилистики Шевченко на собственное поэтическое творчество переводчицы. Для В. Рич поэзия Шевченко воспринималась как эпистемологическая основа новой украинской литературы. Ее переводческие стратегии ориентированы на адекватное, максимально приближенное воспроизведение шевченковского оригинала на английском языке. Приближение происходит на фонетическом, морфологическом, лексическом, синтаксическом уровнях, например: "Минає літо. Шелестить / Пожовкле листя, гаснуть очі, / Заснули думи, серце спить, і все заснуло" – "Summer passes, yellow leaves / Rustle, sight dims, and thought, grown drowsy, / Is slumbering, heart falls asleep; / All is asleep" (сохранены ассонансно-аллитерационные особенности, повторы и пр.).

Ключевые слова: Вера Рич, перевод, Т. Шевченко, шевченковский дискурс, антиколониализм.

Drozdovskiy D.

Philosophical and Translational Constants of Vera Rich's Shevchenko Discourse

In this paper, Shevchenko discourse has been analyzed in Vera Rich's translations and literary criticism. This discourse was determined both by translations, their comments, and articles on Shevchenko issues. It is reasonable to underline the impact of Shevchenko's poetics on V. Rich's poetry. The English translator interprets Shevchenko's poems as an epistemological ground for the modern Ukrainian literature. The translational strategies of Vera Rich were oriented toward the maximal adequacy of the original text in its English version. This occurs on the phonetic, morphological, lexical, and syntactic levels, e.g. "Минає літо. Шелестить / Пожовкле листя, гаснуть очі, / Заснули думи, серце спить, і все заснуло" – "Summer passes, yellow leaves / Rustle, sight dims, and thought, grown drowsy, / Is slumbering, heart falls asleep; / All is asleep" (the peculiarities of the assonances and alliterations, the tautology have been preserved in the translation.)

Key words: Vera Rich, translation, T. Shevchenko, Shevchenko's discourse, anti-colonialism.

УДК 821.161.2–82.1 Шевченко Т.

**І. Мchedладзе, наук. співроб.,
Інститут українознавства, Тбіліський державний
університет ім. Іване Джавахішвілі**

РЕФЛЕКСІЇ ХУДОЖНІХ ОБРАЗІВ КАВКАЗУ ТА ПРОМЕТЕЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті розглянуті літературні рефлексії художніх образів Кавказу та Прометей, які тісно пов'язані з Грузією, на прикладі української поезії. Також розглянуті вірші, створені у різних періодах та умовах різної історичної реальності. Питання актуальне оскільки, наведені тут твори видатних українських поетів різних періодів свідчать, що автори перебували як у прямих, так і в не прямих відносинах з грузинською культурою. Цей момент особливо важливий у грузинському літературознавстві.

Ключові слова: грузинська література, українська література, образ Кавказу, образ Прометей, Тарас Шевченко.